

Bir Risale-i Nur Dersi

Kur'an tefsiri Risale-i Nur Külliyyatı'nın Lem'alar kitabınının 14. Lem'a bölümünde Bediüzzaman Hazretleri kendisine sorulan bir soru üzerine yine Risale-i Nur Külliyyatı kitaplarından Sözler Kitabınının 24. Söz bölümüne atıfta bulunarak; 24. Sözün üçüncü dalında Hadis-i Şeriflerle ilgili olarak beyan edilen 12 mühim kaidenin Peygamberimizin Hadislerine dair muhtelif tevilatlar için birer ölçü olduğunu ve yine Hadislere gelen evhamları defedecek önemli ölçüler olduğunu beyan ediyor ve şöyle diyor: "Yirmi Dördüncü Söz'ün Üçüncü Dal'ında On İki Asıl namıyla on iki kaide-i mühimme beyan edilmiştir. 0 kaideler ehadîs-i Nebeviyeye dair muhtelif tevilata dair birer mihenktirler ve ehadîse gelen evhamı def'edecek mühim esaslardır"

Biz de Peygamberimizin Hadisleri için verilen bu 12 önemli önemli ölçüyü buraya aldık.

İşte o ölçüler:

**RİSALE-İ NUR KÜLLİYATI/ SÖZLER KİTABI /YİRMİ DÖRDÜNCÜ SÖZ'DEN ALINMIŞTIR
ÜÇÜNCÜ DAL**

Kıyamet alâmetlerinden ve âhir zaman vukuatından ve bazı a'malin fazilet ve sevaplarından bahseden ehadîs-i şerife güzelce anlaşılmadığından, akıllarına güvenen bir kısım ehl-i ilim onların bir kısmına zayıf veya mevzu demişler. İmanı zayıf ve enaniyeti kavî bir kısım da inkâra kadar gitmişler. Şimdi tafsile girişmeyeceğiz. Yalnız **on iki aslı** beyan ederiz.

Birinci Asıl:

Yirminci Söz'ün âhirindeki sual ve cevapta izah ettiğimiz meseledir. İcmali şudur ki:

Din bir imtihandır, bir tecrübedir. Ervah-ı âliyeyi, ervah-ı safileden tefrik eder. Öyle ise ileride herkese göz ile görülecek vukuatı, öyle bir tarzda bahsedecek ki ne bütün bütün meçhul kalsın ne de bedihî olup herkes ister istemez tasdike mecbur kalsın. Akla kapı açacak, ihtiyarı elinden almayacak. Zira eğer tamamen bedahet derecesinde bir alâmet-i kıyamet görülse, herkes tasdike muhtar olsa o vakit kömür gibi bir istidat, elmas gibi bir istidat ile beraber kalır. Sırr-ı teklif ve netice-i imtihan zayi olur. İşte bunun için Mehdi ve Süfyan meseleleri gibi çok meselelerde çok ihtilaf olmuş. Hem rivayat

dahi çok muhteliftir, birbirine zıt hükümler olmuş.

İkinci Asıl:

Mesail-i İslâmiyenin tabakatı vardır. Biri bürhan-ı kat'î istese diğeri bir zann-ı galibî ile iktifa eder. Başkası yalnız bir kabul-ü teslimî ve reddetmemek ister. Öyle ise esasat-ı imaniyeden olmayan mesail-i fer'îye veya vukuat-ı zamanîyenin her birinde bir iz'an-ı yakîn ile bir bürhan-ı kat'î istenilmez. Belki yalnız reddetmemek ve teslimiyetle ilişmemektir.

Üçüncü Asıl:

Zaman-ı sahabede Benî-İsrail ve Nasâra ulemalarından çoğu İslâmiyet'e girdiler. Eski malûmatları dahi onlarla beraber Müslüman oldu. Bazı hilaf-ı vaki malûmat-ı sâbıkaları, İslâmiyet'in malı olarak tevehhüm edildi.

Dördüncü Asıl:

Ehadîs-i şerife râvîlerinin bazı kavilleri veyahut istinbat ettikleri manaları, metn-i hadîsten telakki ediliyordu. Halbuki insan hatadan hâlî olmadığı için hilaf-ı vaki bazı istinbatları veya kavilleri hadîs zannedilerek zaafına hükmedilmiş.

Beşinci Asıl:

فَإِنِ أُمِّتَ إِلَىٰ مُجَدِّدٍ ثَوْنٍ yani اِنْفِئْتِ إِلَىٰ أُمِّتٍ مُّجَدِّدٍ ثَوْنٍ sırrınca bazı ehl-i keşif ve ehl-i velayet olan muhaddisîn-i muhaddesûn ilhamlarıyla gelen bazı maânî, hadîs telakki edilmiş. Halbuki ilham-ı evliya –bazı arızalarla– hata olabilir. İşte bu neviden bir kısım hilaf-ı hakikat çıkabilir.

Altıncı Asıl:

Beyne'n-nâs iştihar bulmuş bazı hikâyeler bulunuyor ki durub-u emsal hükmüne geçer. Hakiki manasına bakılmaz. Ne maksat için sevk edilir, ona bakılır. İşte bu neviden beyne'n-nâs tearüf etmiş bazı kıssa ve hikâyatı, Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm bir maksad-ı irşadî için temsil ve kinaye nevinden zikredivermiş. Şu nevi meselelerin mana-yı hakikisinde kusur varsa örf ve âdât-ı nâsa aittir ve tearüf ve tesamu'-u umumîye râcidir.

Yedinci Asıl:

Pek çok teşbih ve temsiller bulunuyor ki mürur-u zamanla veya ilmin elinden cehlin eline geçmesiyle hakikat-i maddiye telakki ediliyor. Hataya düşer. Mesela "Sevr" ve "Hut" isminde ve âlem-i misalde sevr ve hut timsalinde berrî ve bahrî hayvanat nâzırlarından iki melaiketullah, âdeta bir koca öküz ve cismanî bir balık zannedilerek hadîse ilişilmiş.

Hem mesela, bir vakit huzur-u Nebevîde derin bir ses işitildi. Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm ferman etti ki: "Bu gürültü, yetmiş senedir yuvarlanıp da ancak bu dakika cehennem dibine düşen bir taşın gürültüsüdür." İşte bu hadîsi işiten, hakikate vâsıl olmayan inkâra sapar. Halbuki yirmi dakika o hadîsten sonra kat'iyen sabittir ki biri geldi, Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâma dedi ki: "Meşhur münafık, yirmi dakika evvel öldü." Yetmiş yaşına giren o münafık cehennem bir taşı olarak bütün müddet-i ömrü tedennide, esfel-i safilîne, küfre sukuttan ibaret olduğunu gayet beliğane bir surette Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm beyan etmiştir. Cenab-ı Hak o vefat dakikasında o sesi işittirip ona alâmet etmiştir.

Sekizinci Asıl:

Cenab-ı Hakîm-i Mutlak, şu dâr-ı tecrübe ve meydan-ı imtihanda çok mühim şeyleri, kesretli eşya içinde saklıyor. O saklamakla çok hikmetler, çok maslahatlar bağlıdır. Mesela Leyle-i Kadri, umum ramazanda; saat-i icabe-i duayı, cuma gününde; makbul velisini, insanlar içinde; eceli, ömür içinde ve kıyametin vaktini, ömr-ü dünya içinde saklamış. Zira ecel-i insan muayyen olsa yarım ömrüne kadar gaflet-i mutlaka, yarıdan sonra darağacına adım adım gitmek gibi bir dehşet verecek. Halbuki âhiret ve dünya muvazenesini muhafaza etmek ve her vakit havf ve reca ortasında bulunmak maslahatı iktiza eder ki her dakika

hem ölmek hem yaşamak mümkün olsun. Şu halde mübhem tarzdaki yirmi sene mübhem bir ömür, bin sene muayyen bir ömre müreccahtır.

İşte kıyamet dahi şu insan-ı ekber olan dünyanın ecelidir. Eğer vakti taayyün etseydi bütün kurûn-u ûlâ ve vustâ, gaflet-i mutlakaya dalacak idiler ve kurûn-u uhra dehşette kalacaktı. İnsan nasıl hayat-ı şahsiyesiyle hanesinin ve köyünün bekasıyla alâkadardır. Öyle de hayat-ı içtimaiye ve neviyesiyle, küre-i arzın ve dünyanın yaşamasıyla alâkadardır. Kur'an اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ der. "Kıyamet yakındır." ferman ediyor. Bin bu kadar sene geçtikten sonra gelmemesi, yakınlığına hanel vermez. Zira kıyamet, dünyanın ecelidir. Dünyanın ömrüne nisbeten bin veya iki bin sene, bir seneye nisbetle bir iki gün veya bir iki dakika gibidir. Saat-i kıyamet yalnız insanîyetin eceli değil ki onun ömrüne nisbet edilip baîd görülsün.

İşte bunun içindir ki Hakîm-i Mutlak, kıyameti mugayyebat-ı hamseden olarak ilminde saklıyor. İşte bu ibham sırrındandır ki her asır, hattâ asr-ı hakikatbîn olan asr-ı saadet dahi daima kıyametten korkmuşlar. Hattâ bazıları, "Şeraiti hemen hemen çıkmış." demişler.

İşte bu hakikati bilmeyen insafsız insanlar **derler ki**: "Âhiretin tafsilatını ders alan müteyakkız kalpli, keskin nazarlı olan sahabelerin fikirleri, niçin bin sene hakikatten uzak olarak fikirleri düşmüş gibi istikbal-i dünyevîde bin dört yüz sene sonra gelecek bir hakikati asırlarında karib zannetmişler?"

Elcevap: Çünkü sahabeler, feyz-i sohbet-i nübüvvetten herkesten ziyade dâr-ı âhireti düşünerek, dünyanın fenasını bilerek, kıyametin ibham-ı vaktindeki hikmet-i İlahiyeyi anlayarak, ecel-i şahsî gibi dünyanın eceline karşı dahi daima muntazır bir vaziyet alarak âhiretlerine ciddi çalışmışlar. Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm "Kıyameti bekleyiniz, intizar ediniz." tekrar etmesi, şu hikmetten ileri gelmiş bir irşad-ı Nebevîdir. Yoksa vuku-u muayyene dair bir vahyin hükmüyle değildir ki hakikatten uzak olsun. İlet ayrıdır, hikmet ayrıdır. İşte Peygamber aleyhissalâtü vesselâmın bu nevi sözleri hikmet-i ibhamdan ileri geliyor.

Hem şu sırdandır ki Mehdi, Süfyan gibi âhir zamanda gelecek eşhasları çok zaman evvel hattâ tabiîn zamanında onları beklemişler, yetişmek emelinde bulunmuşlar. Hattâ bazı ehl-i velayet "Onlar geçmiş." demişler. İşte bu da kıyamet gibi hikmet-i İlahiye iktiza eder ki vakitleri taayyün etmesin. Çünkü her zaman, her asır, kuvve-i maneviyenin takviyesine medar olacak ve yeisten kurtaracak "Mehdi" manasına muhtaçtır. Bu manada, her asrın bir hissesi bulunmak lâzımdır.

Hem gaflet içinde fenalara uymamak ve lâkaytlıkta nefsin dizginini bırakmamak için nifakın başına geçecek müthiş şahıslardan her asır çekinmeli ve korkmalı. Eğer tayin edilseydi maslahat-ı irşad-ı umumî zayi olurdu.

Şimdi Mehdi gibi eşhasın hakkındaki rivayatin ihtilafatı ve sırrı şudur ki: Ehadîsi tefsir edenler, metn-i ehadîsi tefsirlerine ve istinbatlarına tatbik etmişler. Mesela, merkez-i saltanat o vakit Şam'da veya Medine'de olduğundan vukuat-ı Mehdiye veya Süfyanîyeyi merkez-i saltanat civarında olan Basra, Kûfe, Şam gibi yerlerde tasavvur ederek öyle tefsir etmişler. Hem de o eşhasın şahs-ı manevîsine veya temsil ettikleri cemaate ait âsâr-ı azîmeyi o eşhasın zatlarında tasavvur ederek öyle tefsir etmişler ki o eşhas-ı hârika çıktıkları vakit bütün halk onları tanıyacak gibi bir şekil vermişler. Halbuki demiştik: Bu dünya tecrübe meydanıdır. Akla kapı açılır fakat ihtiyarı elinden alınmaz. Öyle ise o eşhas, hattâ o müthiş Deccal dahi çıktığı zaman çokları, hattâ kendisi de bidayeten Deccal olduğunu bilmez. Belki nur-u imanın dikkatiyle, o eşhas-ı âhir zaman tanınabilir.

Alâmet-i kıyametten olan Deccal hakkında hadîs-i şerifte "Birinci günü bir sene, ikinci günü bir ay, üçüncü günü bir hafta, dördüncü günü eyyam-ı saire gibidir. Çıktığı zaman dünya işitir. Kırk günde dünyayı gezer." rivayet ediliyor.

İnsafsız insanlar bu rivayete muhal demişler. Hâşâ şu rivayetin inkâr ve iptaline gitmişler. Halbuki وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ هـ gerektir ki:

Âlem-i küfrün en kesafetlisi olan şimalde, tabiiyunun fikr-i küfrisinden süzülen bir cereyan-ı azîmin başına geçecek ve uluhiyeti inkâr edecek bir şahsın, şimal tarafından çıkmasına işaret ve şu işaret içinde bir remz-i hikmet vardır ki Kutb-u Şimalî'ye yakın dairede bütün sene, bir gece bir gündüzdür. Altı ayı gece, altı ayı gündüzdür. "Deccal'ın bir günü bir senedir." O daire yakınında zuhuruna işarettir. "İkinci günü bir aydır." demekten murad, şimalden bu tarafa geldikçe bazen olur yazın bir ayında güneş gurûb etmez. Şu dahi Deccal şimalden çıkıp âlem-i medeniyet tarafına tecavüzüne işarettir. Günü Deccal'a isnad etmekle şu işarete işaret eder. Daha bu tarafa geldikçe bir haftada güneş gurûb etmiyor. Daha gele gele tulû ve gurûb ortasında üç saat devam ediyor. Ben Rusya'da esarete iken böyle bir yerde bulundum. Bize yakın, bir hafta güneş gurûb etmeyen bir yer vardı. Seyir için oraya gidiyorlardı. "Deccal'ın çıktığı vakit, umum dünya işitecek." olan kaydı, telgraf ve radyo halletmiştir. Kırk günde gezmesini de merkebi olan şimendifer ve tayyare halletmiştir. Eskiden bu iki kaydı muhal gören mülhidler, şimdi âdi görüyorlar.

Alâmet-i kıyametten olan Ye'cüc ve Me'cüc'e ve Sedd'e dair, bir risalede bir derece tafsilen yazdığımından ona havale edip şurada yalnız şunu deriz ki: Eskiden Mançur, Moğol unvanıyla içtimaat-ı beşeriyeyi zîr ü zeber eden taifeler ve Sedd-i Çinî'nin yapılmasına sebebiyet verenler, kıyamete yakın yine anarşistlik gibi bir fikirle medeniyet-i beşeriyeyi zîr ü zeber edecekleri, rivayetlerde vardır. Bazı mülhidler **derler:** Bu kadar acayibi yapan ve yapacak taifeler nerede?

Elcevap: Çekirge gibi bir âfat, bir mevsimde pek çok kesretle bulunur. Mevsim değıştikçe memleketi fesada veren kesretli o taifelerin hakikatleri, mahdud bazı fertlerde saklanıyor. Yine zamanı geldikçe emr-i İlahî ile o mahdud fertlerden gayet kesretli aynı fesat yine başlar. Güya onların hakikat-i milliyetleri inceliyor, kopmuyor. Yine mevsimi geldikçe zuhur ediyor. Aynen öyle de bir zaman dünyayı herc ü merc eden o taifeler, izn-i İlahî ile mevsimi geldiği vakit aynı o taife, medeniyet-i beşeriyeyi herc ü merc edecekler. Fakat onların muharrikleri başka bir surette tezahür eder.

لَا يَعْزِمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ هـ

Dokuzuncu Asıl:

Mesail-i imaniyeden bir kısmın netaici, şu mukayyed ve dar âleme bakar. Diğer bir kısmı, geniş ve mutlak olan âlem-i âhirete bakar. Amellerin fazilet ve sevabına dair ehadîs-i şerifenin bir kısmı terhib ve terhibe münasip bir tesir vermek için belâgatlı bir üslupta geldiğinden, dikkatsiz insanlar onları mübalağalı zannetmişler. Halbuki bütün onlar ayn-ı hak ve mahz-ı hakikat olduklarından mücaze ve mübalağa, içlerinde yoktur.

Ezcümle, en ziyade insafsızların zihnini kurcalayan şu hadîstir ki:

لَوْ وَزِنَتِ الدُّنْيَا عِنْدَ اللَّهِ هـ جَدَّاحَ بَعْرُوضَةَ مَا شَرِبَ الْكَافِرُ مِنْهَا جُرْعَةً مَاءٍ - أَوْ كَمَا قَالَ

meal-i şerifi: "Dünyanın Cenab-ı Hakk'ın yanında bir sinek kanadı kadar kıymeti olsa idi kâfirler bir yudum suyu ondan içmeyecek idiler." Hakikati şudur ki:

عِنْدَ اللَّهِ هـ tabiri, âlem-i bekadan demektir. Evet, âlem-i bekadan bir sinek kanadı kadar bir nur madem ebedîdir, yeryüzünü dolduracak muvakkat bir nurdan daha çoktur. Demek, koca dünyayı bir sinek kanadıyla muvazene değil belki herkesin kısacık ömrüne yerleşen hususi dünyasını âlem-i bekadan bir sinek kanadı kadar daimî bir feyz-i İlahîye ve bir ihsan-ı İlahîye muvazeneye gelmediği demektir.

Hem dünyanın iki yüzü var, belki üç yüzü var. Biri, Cenab-ı Hakk'ın esmasının âyineleridir. Diğer âhirete bakar, âhîret tarlasıdır. Diğer fenaya, ademe

bakar. Bildiğimiz, marzî-i İlahî olmayan ehl-i dalaletin dünyasıdır. Demek, esma-i hüsnanın âyineleri ve mektubat-ı Samedaniye ve âhiretin mezraası olan koca dünya değil; belki âhirete zıt ve bütün hatîatın menşei ve beliyyatın menbaı olan dünya-perestlerin dünyasının, âlem-i âhirette ehl-i imana verilen sermedî bir zerresine değmediğine işarettir.

İşte en doğru ve ciddi şu hakikat nerede ve insafsız ehl-i ilhadın fehmettikleri mana nerede? O insafsız ehl-i ilhadın en mübalağa en mücazeffe zannettikleri mana nerede?

Hem mesela, insafsız ehl-i ilhadın mübalağa zannettikleri hattâ muhal bir mübalağa ve mücazeffe tevehhüm ettikleri biri de amellerin sevabına dair ve bazı surelerin faziletleri hakkında gelen rivayetlerdir. Mesela "Fatiha'nın Kur'an kadar sevabı vardır." "Sure-i İhlas, sülüs-ü Kur'an", "Sure-i İza zülzileti'l-ardu, rubu'" "Sure-i Kul yâ eyyühe'l-kâfirûn, rubu'", "Sure-i Yâsin, on defa Kur'an kadar" olduğuna rivayet vardır.

İşte insafsız ve dikkatsiz insanlar **demişler ki**: "Şu muhaldir. Çünkü Kur'an içinde Yâsin ve öteki faziletli olanlar da vardır. Onun için manasız olur."

Elcevap: Hakikati şudur ki: Kur'an-ı Hakîm'in her bir harfinin bir sevabı var, bir hasenedir. Fazl-ı İlahîden o harflerin sevabı sümbüllenir, bazen on tane verir, bazen yetmiş, bazen yedi yüz (Âyetü'l-Kürsî harfleri gibi), bazen bin beş yüz (Sure-i İhlas'ın harfleri gibi), bazen on bin (Leyle-i Beratta okunan âyetler ve makbul vakitlere tesadüf edenler gibi) ve bazen otuz bin (mesela, haşhaş tohumunun kesreti misillü, Leyle-i Kadirde okunan âyetler gibi). Ve o gece bin aya mukabil işaretiyle, bir harfinin o gecede otuz bin sevabı olur anlaşılır. İşte Kur'an-ı Hakîm, tezauf-u sevabıyla beraber elbette muvazeneyle gelmez ve gelemiyor. Belki asıl sevap ile bazı surelerle muvazeneyle gelebilir. Mesela, içinde mısır ekilmiş bir tarla farz edelim ki bin tane ekilmiş. Bazı habbeleri yedi sümbül vermiş farz etsek, her bir sümbülde yüzer tane olmuş ise o vakit tek bir habbe bütün tarlanın iki sülüsüne mukabil oluyor. Mesela, birisi de on sümbül vermiş, her birinde iki yüz tane vermiş. O vakit bir tek habbe asıl tarladaki habbelerin iki misli kadardır. Ve hâkeza kıyas et.

Şimdi Kur'an-ı Hakîm'i nurani, mukaddes bir mezraa-i semaviye tasavvur ediyoruz. İşte her bir harfi asıl sevabıyla birer habbe hükmündedir. Onların sümbülleri nazara alınmayacak. Sure-i Yâsin, İhlas, Fatiha, Kul yâ eyyühe'l-kâfirûn, İza zülzileti'l-ardu gibi sair faziletlerine dair rivayet edilen sure ve âyetlerle muvazene edilebilir.

Mesela, Kur'an-ı Hakîm'in üç yüz bin altı yüz yirmi harfi olduğundan Sure-i İhlas, Besmele ile beraber altmış dokuzdur. Üç defa altmış dokuz, iki yüz yedi harftir. Demek, Sure-i İhlas'ın her bir harfinin haseneleri, bin beş yüze yakındır.

İşte Sure-i Yâsin'in hurufatı hesap edilse, Kur'an-ı Hakîm'in mecmu-u hurufatına nisbet edilse ve on defa muzaaf olması nazara alınsa şöyle bir netice çıkar ki: Yâsin-i Şerif'in her bir harfi takriben beş yüze yakın sevabı vardır. Yani o kadar hasene sayılabilir.

İşte buna kıyasen başkalarını dahi tatbik etsen ne kadar latîf ve güzel ve doğru ve mücazefesiz bir hakikat olduğunu anlarsın.

Onuncu Asıl:

Ekser taife-i mahlukatta olduğu gibi ef'al ve a'mal-i beşeriyede bazı hârika fertler bulunur. O fertler eğer iyilikte ileri gitmişse o nevilere medar-ı fahirleridir, yoksa medar-ı şeametleridir. Hem gizleniyorlar. Âdeta birer şahs-ı manevî, birer gaye-i hayal hükmüne geçerler. Sair fertlerin her birisi o olmaya çalışır ve o olmak ihtimali var. Demek, o mükemmel hârika fert ise mutlak, mübhem bulunup her yerde bulunması mümkün. Şu ibham itibarıyla mantıkça kaziyeye-i mümkününe suretinde külliyetine hükmedilebilir. Yani her bir amel, şöyle bir

netice verebilmesi mümkündür.

Mesela "Kim iki rekât namâzı filân vakitte kılsa bir hac kadardır." İşte iki rekât namâz bazı vakitte bir hacca mukabil geldiği hakikattir. Her bir iki rekât namâzda bu mana külliyyet ile mümkündür. Demek şu nevideki rivayetler, vukuu bilfiil daimî ve küllî değil. Zira kabulün madem şartları vardır, külliyyet ve daimîlikten çıkar. Belki ya bilfiil muvakkattır, mutlaktır veyahut mümkinedir, külliyyedir. Demek, şu nevi ehadîsteki külliyyet ise imkân itibarıyladır.

Mesela "Gıybet, katl gibidir." Demek, gıybette öyle bir fert bulunur ki katl gibi bir zehr-i kâtilden daha muzırdır. Mesela "Bir güzel söz, bir abdi âzad etmek gibi bir sadaka-i azîmenin yerine geçer."

Şimdi terğib ve teşvik için o mübhem ferd-i mükemmel, mutlak bir surette her yerde bulunmasının imkânını, vaki bir surette göstermekle hayra şevki ve şerden nefreti tahrik etmektir.

Hem de şu âlemin mikyasıyla âlem-i ebedînin şeyleri tartılmaz. Buranın en büyüğü, oranın en küçüğüne muvazi gelemez. Sevab-ı a'mal o âleme baktığı için dünyevî nazarımız ona dar geliyor. Aklımıza sığıştıramıyoruz. Mesela

مَنْ قَرَأَ هَذَا اَعْطَى لَهُ مِثْلُ ثَوَابِ مُوسَى وَ هَارُونَ

yani:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ السَّمٰوٰتِ وَ رَبِّ الْاَرْضَيْنِ الْعَالَمَيْنِ ،
وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيْمُ
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ السَّمٰوٰتِ وَ رَبِّ الْاَرْضَيْنِ رَبِّ
الْعَالَمَيْنِ ، وَلَهُ الْعِظَمٰةُ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيْمُ وَلَهُ الْمُلْكُ رَبِّ السَّمٰوٰتِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيْمُ

İnsafsız ve dikkatsizlerin en ziyade nazar-ı dikkatini celbeden şu gibi rivayetlerdir. Hakikati şudur ki: Dünyada dar nazarımızla, kısacık fikrimizle Musa ve Harun aleyhimesselemin sevaplarını ne derece tasavvur ediyoruz, biliyoruz. Âlem-i ebediyette Rahîm-i Mutlak, saadet-i ebedîde nihayetsiz ihtiyaç içinde bir abdine bir tek virde mukabil vereceği hakikat-i sevap, o iki zatın sevaplarına –fakat daire-i ilmimize ve tahminimize giren sevaplarına– müsavi olabilir.

Mesela bedevî, vahşi bir adam hiç padişahı görmemiş. Saltanat haşmetini bilmiyor. Bir köyde bir ağayı nasıl tasavvur eder, o mahdud fikriyle bir padişahı ondan büyükçe bir ağa kadar bilir. Hattâ bizde sade-dil bir taife var ki eskiden diyorlardı ki: "Padişah, kendi ocağı yanında ve tenceresinin başında pişirdiği bulgur çorbası yanında ne yapıyor, bizim ağamız onu biliyor." Demek onlar, padişahı o kadar dar bir vaziyette ve âdi bir surette tahayyül ediyorlar ki kendi bulgur çorbasını kendi pişiriyor, âdeta bir yüzbaşı haşmetinde farz ediyorlar. Şimdi biri o adamlardan birisine dese: "Sen bugün benim için bu işi yapsan senin bildiğin padişah haşmeti kadar sana bir haşmetlik vereceğim." Yani bir yüzbaşı kadar bir rütbe vereceğim. O söz hakikattir. Çünkü haşmet-i padişahîden onun dar daire-i fikrine giren ancak bir yüzbaşılık kadar bir şevkettir.

İşte dünya nazarıyla, dar fikrimizle âhirete müteveccih hakaik-i sevabiyeyi o bedevî adam kadar da düşünemiyoruz. Hazret-i Musa (as) ve Harun'un (as) meçhulümüz olan hakiki sevapları ile muvazene değil –çünkü teşbih kaidesi, meçhulü malûma kıyas eder– belki muvazene edilen ve malûmumuz olan ve tahminimize giren sevaplarıyla bir abd-i mü'minin bir virdine mukabil meçhulümüz olan hakiki sevabıdır.

Hem de deniz yüzü ile katrenin göz bebeği, güneşin tamam aksini tutmakta müsavidirler. Fark, keyfiyettir. Hazret-i Musa (as) ve Harun'un (as) deniz-misal âyine-i ruhlarına in'ikas eden mahiyet-i sevap, bir katre hükmünde bir abd-i mü'minin bir âyetten aldığı aynı mahiyet-i sevaptır. Mahiyetçe, kemiyetçe birdirler. Keyfiyet ise kabiliyete tabidir.

Hem bazen olur ki bir tek kelime, bir tek tesbih, öyle bir saadet hazinesini açar ki altmış sene hizmetle o açılmamış. Demek, bazı hâlât oluyor ki bir tek âyet, Kur'an kadar fayda verebilir.

Hem ism-i a'zama mazhar olan Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâmın bir âyette mazhar olduğu feyz-i İlahî, belki bir peygamberin umum feyzi kadar olabilir. Veraset-i Ahmediye ile ism-i a'zam zılline mazhar bir mü'min, kendi kabiliyeti itibarıyla kemiyetçe bir nebinin feyzi kadar sevap alıyor denilse hilaf-ı hakikat olamaz.

Hem de sevap ve fazilet, nur âlemindedir. O âlemden bir âlem, bir zerreye sığışabilir. Nasıl ki bir zerrecik bir şişede, semavat nücumuyla beraber görünebilir. Öyle de niyet-i hâlise ile şeffafiyet peyda eden bir zikirde veya bir âyette, semavat gibi nurani sevap ve fazilet yerleşebilir.

Netice-i Kelâm: Ey insafsız ve dikkatsiz ve imanı zayıf, felsefesi kavî, hodbin, münekkid adam! Şu **on aslı** nazara al. Sonra sen hilaf-ı hakikat ve kat'î muhalif-i vaki gördüğün bir rivayeti bahane ederek ehadîs-i şerifeye ve dolayısıyla Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâmın mertebe-i ismetine hâlel verecek itiraz parmağını uzatma! Zira evvela o **on aslın** on dairesi, seni inkârdan vazgeçirir. "Hakiki bir kusur varsa bize aittir." derler, hadîse râci olamaz. "Eğer hakiki değilse senin sû-i fehmine aittir." derler.

Elhasıl: İnkâr ve redde gitmek için şu **on aslı** tekzip ve iptal etmek lâzım gelir. Şimdi insafın varsa bu **on usûlü** kemal-i dikkatle düşündükten sonra, o aklın hilaf-ı hakikat gördüğü bir hadîsin inkârına kalkışma! "Ya bir tefsiri ya bir tevili ya bir tabiri vardır." de, ilişme!

On Birinci Asıl:

Nasıl Kur'an-ı Hakîm'in müteşabihatı var; teville muhtaçtır veyahut mutlak teslim istiyor. Ehadîsin de Kur'an'ın müteşabihatı gibi müşkülâtı vardır. Bazen çok dikkatli tefsire ve tabire muhtaçtır. Geçmiş misallerle iktifa edebilirsiniz. Evet, nasıl ki hüşyar olan adam, yatmış olan adamın rüyasını tabir eder. Öyle de bazen uykuda olan bir adam, yanında uyanık olan konuşanların sözlerini işitiyor fakat kendi âlem-i menamına tatbik eder bir tarzda mana veriyor, tabir ediyor. Öyle de ey gaflet ve felsefe uykusu içinde tenvim edilen insafsız adam! Sırr-ı hükmüne **تَنَامُ عَيْدِنِي وَلَا يَنَامُ قَلْبِي** ve **مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى** mazhar ve hakiki hüşyar ve yakzan olan zatın gördüğünü sen kendi rüyanda inkâr değil, tabir et. Evet, uykuda bir adamı bir sinek ısırrsa müthiş bir harpte yaralar alır gibi bir hakikat-i nevmiye bazen telakki eder. Ondan sorulsa "Hakikaten ben yaralandım. Bana top tüfek atıldı." diyecek. Yanında oturanlar onun uykusundaki ızdırabına gülüyorlar. İşte bu nevm-âlûd nazar-ı gaflet ve fikr-i felsefe, elbette hakaik-i nübüvvet mihenk olamazlar.

On İkinci Asıl:

Nazar-ı nübüvvet ve tevhid ve iman; vahdete, âhirete, uluhiyete baktığı için hakaiki ona göre görür. Ehl-i felsefe ve hikmetin nazarı; kesrete, esbaba, tabiata bakar, ona göre görür. Nokta-i nazar birbirinden çok uzaktır. Ehl-i felsefenin en büyük bir maksadı, ehl-i usûlü'd-din ve ulema-i ilm-i kelâmın makasıdı içinde görünmeyecek bir derecede küçük ve ehemmiyetsizdir.

İşte onun içindir ki mevcudatın tafsil-i mahiyetinde ve ince ahvallerinde ehl-i hikmet çok ileri gitmişler. Fakat hakiki hikmet olan ulûm-u âliye-i İlahiye ve uhreviyede o kadar geridirler ki en basit bir mü'minden daha geridirler. Bu sırrı fehmetmeyenler, muhakkikîn-i İslâmiyeyi, hükemalara nisbeten geri zannediyorlar. Halbuki akılları gözlerine inmiş, kesrette boğulmuş olanların ne haddi var ki veraset-i nübüvvet ile makasıdı-ı âliye-i kudsiyeye yetişenlere yetişsinsinler.

Hem bir şey iki nazar ile bakıldığı vakit, iki muhtelif hakikati gösteriyor. İkisi de hakikat olabilir. Fennin hiçbir hakikat-i kat'iyesi, Kur'an'ın hakaik-i

kudsiyesine ilişemez. Fennin kısa eli, onun münezzeħ ve muallâ dâmenine erişemez. Numune olarak bir misal zikrederiz:

Mesela küre-i arz, ehl-i hikmet nazarıyla bakılsa hakikati şudur ki: Güneş etrafında mutavassıt bir seyyare gibi hadsiz yıldızlar içinde döner. Yıldızlara nisbeten küçük bir mahluk. Fakat ehl-i Kur'an nazarıyla bakıldığı vakit –On Beşinci Söz'de izah edildiği gibi– hakikati şöyledir ki: Semere-i âlem olan insan, en câmi' en bedî' ve en âciz en aziz en zayıf en latîf bir mu'cize-i kudret olduğundan, beşik ve meskeni olan zemin; semaya nisbeten maddeten küçüklüğüyle ve hakaretiyle beraber manen ve sanaten bütün kâinatın kalbi, merkezi; bütün mu'cizat-ı sanatının meşheri, sergisi; bütün tecelliyat-ı esmasının mazharı, nokta-i mihrakıyesi; nihayetsiz faaliyet-i Rabbaniyenin mahşeri, ma'kesi; hadsiz hallakıyet-i İlahiyenin hususan nebatat ve hayvanatın kesretli enva-ı sağiresinden cevvadane icadın medarı, çarşısı ve pek geniş âhiret âlemlerindeki masnuatın küçük mikyasta numunegâhı ve mensucat-ı ebediyenin süratle işleyen tezgâhı ve menazır-ı sermediyenin çabuk değişen taklitgâhı ve besatin-i daimenin tohumcuklarına süratle sümbüllenen dar ve muvakkat mezraası ve terbiyegâhı olmuştur.

İşte arzın bu azamet-i maneviyesinden ve ehemmiyet-i san'aviyesindedir ki Kur'an-ı Hakîm; semavata nisbeten büyük bir ağacın küçük bir meyvesi hükmünde olan arzı, bütün semavata karşı küçücük kalbi, büyük kalıba mukabil tutmak gibi denk tutuyor. Onu bir kefedede, bütün semavatı bir kefedede koyuyor, mükerreren رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ diyor.

İşte sair mesaili buna kıyas et ve anla ki felsefenin ruhsuz, sönük hakikatleri; Kur'an'ın parlak, ruhlı hakikatleriyle müsademe edemez. Nokta-i nazar ayrı ayrı olduğu için ayrı ayrı görünür.

Kaynak: Bediüzzaman Said Nursi, Sözler Kitabı, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları